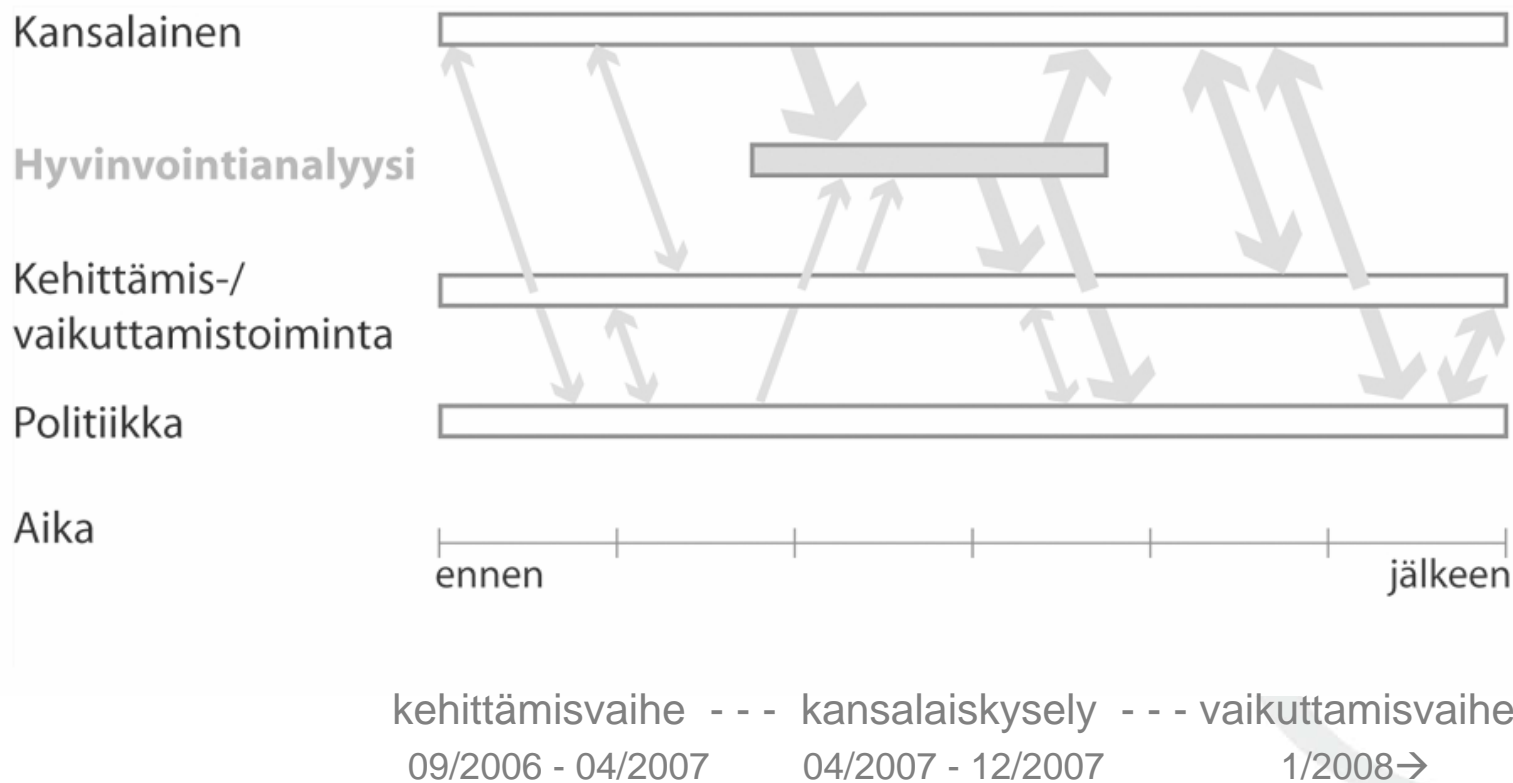

Työ, toimeentulo, osallisuus Itä-Suomessa –
kansalaisnäkökulma alueen kehittämiseen
Tutkimuspäällikkö Aki Siltaniemi, STKL
Kansalaiskyselyn julkistamistilaisuus
Mikkeli 29.1.2008

Kansalaiskyselyn tausta

- ♡ Kysely osa *Työ, toimeentulo, osallisuus Itä-Suomessa – kansalaisnäkökulma alueen kehittämiseen* –kehittämishanketta (ESR)
- ♡ Kehittämishankkeen tavoitteena on ollut mm. tuottaa **kansalaislähtöistä, alueen eri väestöryhmien itse ilmaisemista tarpeista nousevaa tietoa** syrjäytymisen ehkäisyn tueksi
- ♡ Kehittämisvaihe, kansalaiskyselyvaihe, vaikuttamisvaihe

Kansalaiskyselyyn pohjautuva hyvinvointianalyysi kansalaisten äänen vahvistajana

Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa, kuvio 1.

Kansalaiskyselyyn perustuvan tutkimuksen aineistot ja edustavuus

- ♡ Kyselytutkimus (survey) keväällä 2007
 - Kyselylomake (15 sivua) lähetettiin postitse yli 8 000 alueen kotitalouteen
 - Tasavälinen satunnaisotanta Itä-Suomen läänin alueen kotitalouksista (Väestörekisterikeskus)
 - Mukana täysi-ikäiset / 1 vastaaja kotitalous
- ♡ Kyselyyn vastasi 3207 alueen kotitaloutta
 - 1,18 % alueen kotitalouksista
 - 0,56 % alueen asukkaista
 - = edustava ja kattava aineisto kvantitatiiviseen analyysiin

Kansalaiskyselyraportin sisältö

I TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA KONTEKSTI

1. Kansalaisnäkökulma alueen kehittämiseen	8
2. Tutkimuksen toteutus	21

II TYÖ, TOIMEENTULO JA OSALLISUUS ITÄ-SUOMESSA

3. Itäsuomalaisten hyvinvointi, tyytyväisyys ja arvot yleisellä tasolla	26
3.1 Itäsuomalaisten omat arviot hyvinvoinnistaan	26
3.2 Tyytyväisyys oman elämän eri osa-alueisiin	33
3.3 Eri asioiden merkitys omassa elämässä	40
4. Osallisuus ja vaikuttaminen	43
4.1 Mahdollisuudet, motivaatio ja edellytykset osallistumiselle	45
4.1.1 Kokemukset osallistumismahdollisuuksista	45
4.1.2 Kiinnostus lisätä osallistumista	51
4.1.3 Edellytysten luominen osallistumiselle	53
4.1.4 Tiedon lähteet ja joukkoviestinten seuraaminen	56
4.2 Osallistumisen ja vaikuttamisen monet muodot	59
4.2.1 Itäsuomalaiset osallistujina ja vaikuttajina	59
4.2.2 Tehokkaan vaikuttamisen monet tavat	73
4.2.3 Kuntavaikuttaminen ja kuulluksi tuleminen	77
4.3 Vaikutusmahdollisuudet ja keinot niiden parantamiseksi	81
4.3.1 Koetut vaikutusmahdollisuudet	81
4.3.2 Keinot vaikuttamisen aktivoimiseksi	86
4.4 Luottamus politiikkaan ja toiveet paremmasta yhteiskunnasta	90
4.4.1 Luottamus politiikkaan	90
4.4.2 Toiveet yhteiskunnan muutoksesta	91

5. Sosiaaliset suhteet ja tuki	97
5.1 Sosiaalisten lähiverkostojen toimivuus ja luottamus	97
5.2 Tuen tarpeet ja avun saanti	109
5.3 Itäsuomalaisten alueellinen kiinnittyneisyys	120
6. Työ ja toimeentulo	123
6.1 Työllisyys ja työllisyyden edellytykset	123
6.1.1 Tyytyväisyys nykyiseen tilanteeseen	125
6.1.2 Työura kolmen viime vuoden aikana	130
6.1.3 Keinot parantaa työllistymistä	136
6.2 Taloudellinen toimeentulo	145
6.2.1 Tulojen koostumus	148
6.2.2 Tulojen riittävyys	153
6.2.3 Toimeentulo-ongelmat	156
7. Palvelukokemukset	159
7.1 Yleisarviot sosiaali- ja terveystalvuluista	160
7.2 Palvelujen tarvestaavuus	166
7.3 Palvelujen ja avun saannin vaikeudet	172
7.4 Internetin ja sähköpostin käyttö	174
7.5 Liikenne, kulkuyhteydet ja palvelujen saavutettavuus	175

III YHTEENVETO

183

IV LIITTEET

213

LÄHTEET

314

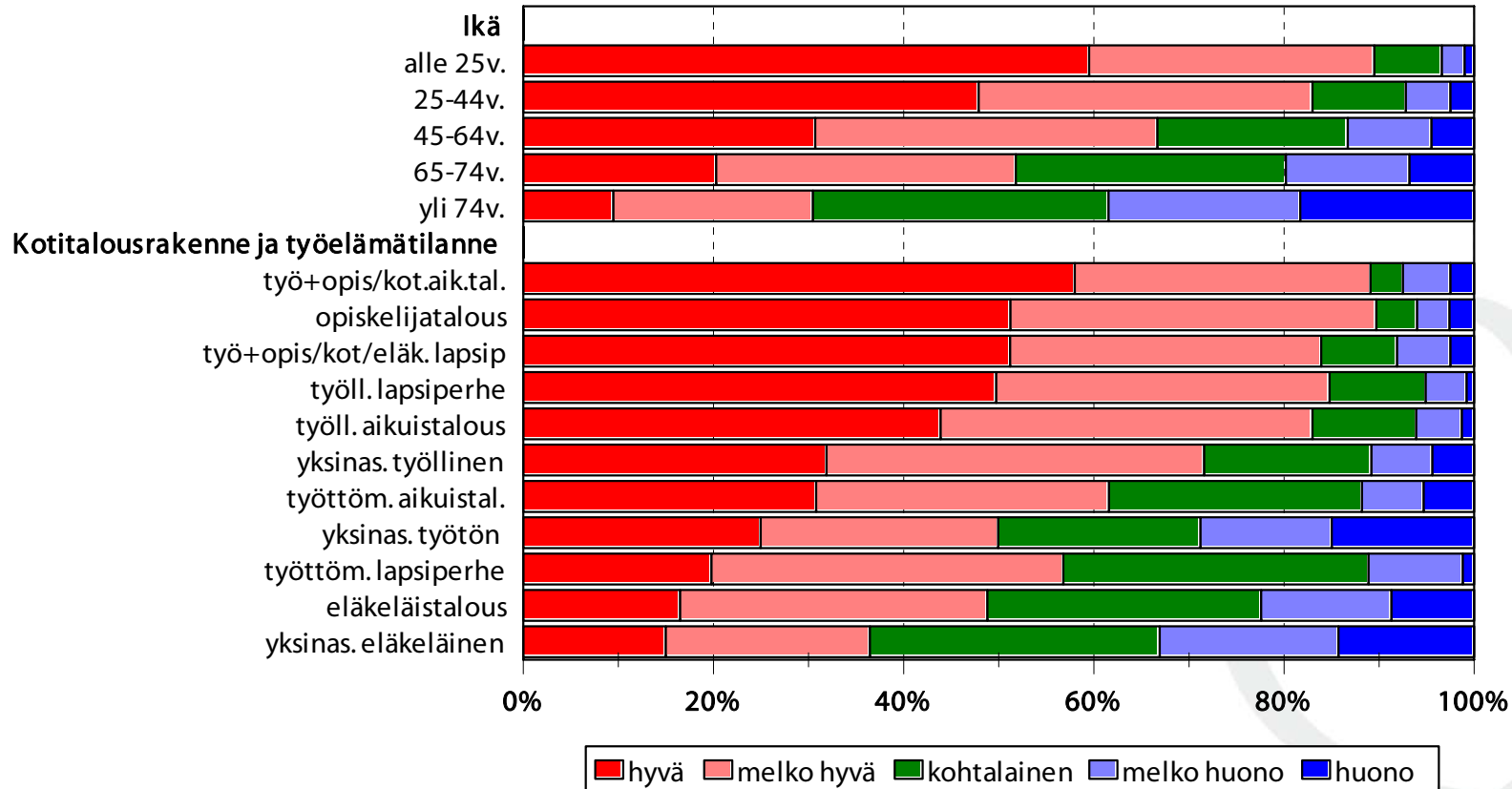
HYVINVOINTI JA TYYTYVÄISYYS OMAN ELÄMÄN ERI ALUEILLA YLEISELLÄ TASOLLA

1. HYVINVOINNIN KOKEMUS:

Arviot oman hyvinvoinnin kokonaistilanteesta

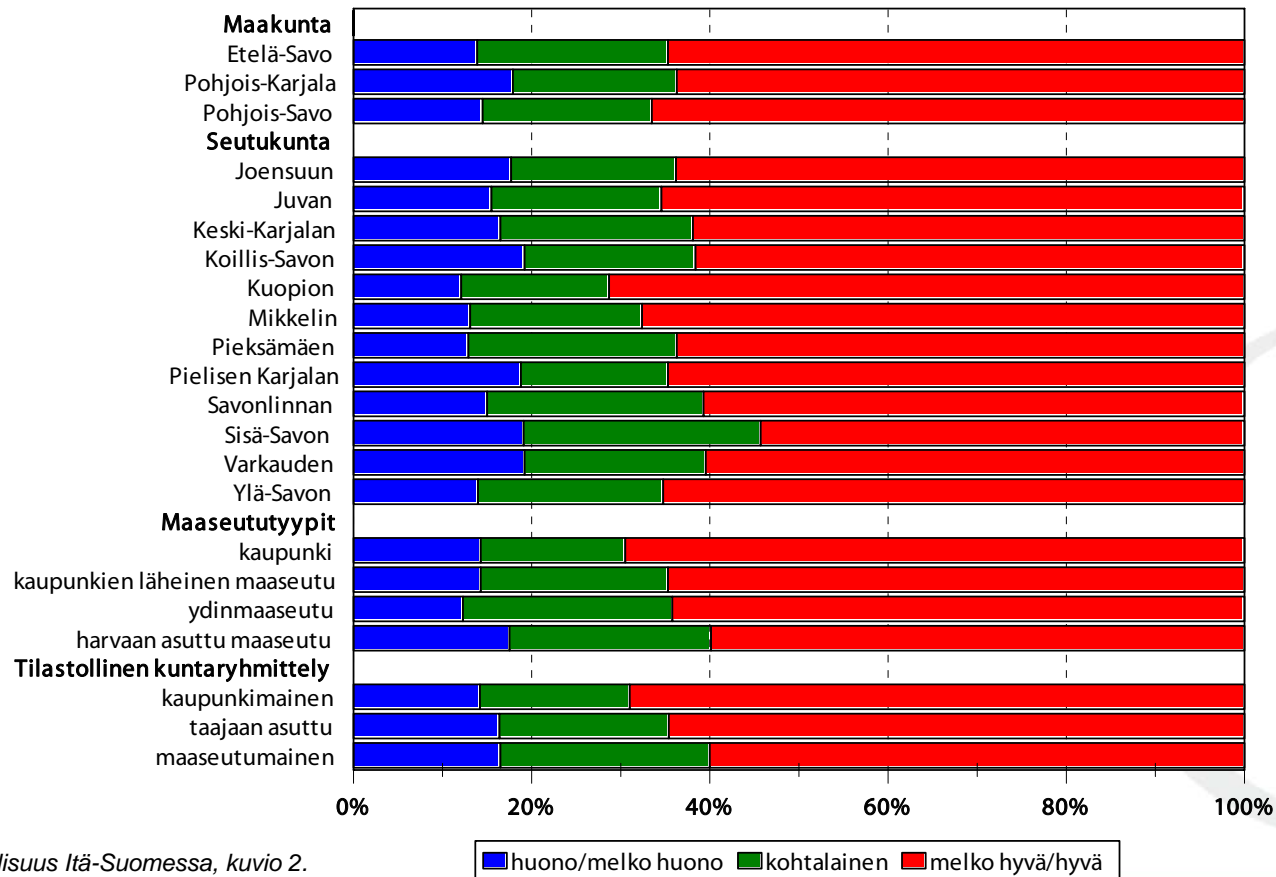
- ♡ Pääosin myönteisiä, 68 prosenttia pitää hyvänä tai melko hyvänä
- ♡ Huono tai melko huono joka seitsemännellä (n. 15 %)
- ♡ Väestöryhmittäisiä ja elämäntilanteeseen liittyviä eroja:
 - Heikoimmat arviot omasta hyvinvoinnistaan tulevat ikääntyneimmillä, työttömiltä ja yksinasuvilta
 - Maaseutumaisissa kunnissa ja harvaan asutulla maaseudulla muita alueita hieman useammin kielteisiä arvioita (ks. seuraavat kuviot)

Alueen asukkaiden omat arviot hyvinvoinnistaan kyselyhetkellä iän, kotitalousrakenteen ja työelämätilanteen mukaan

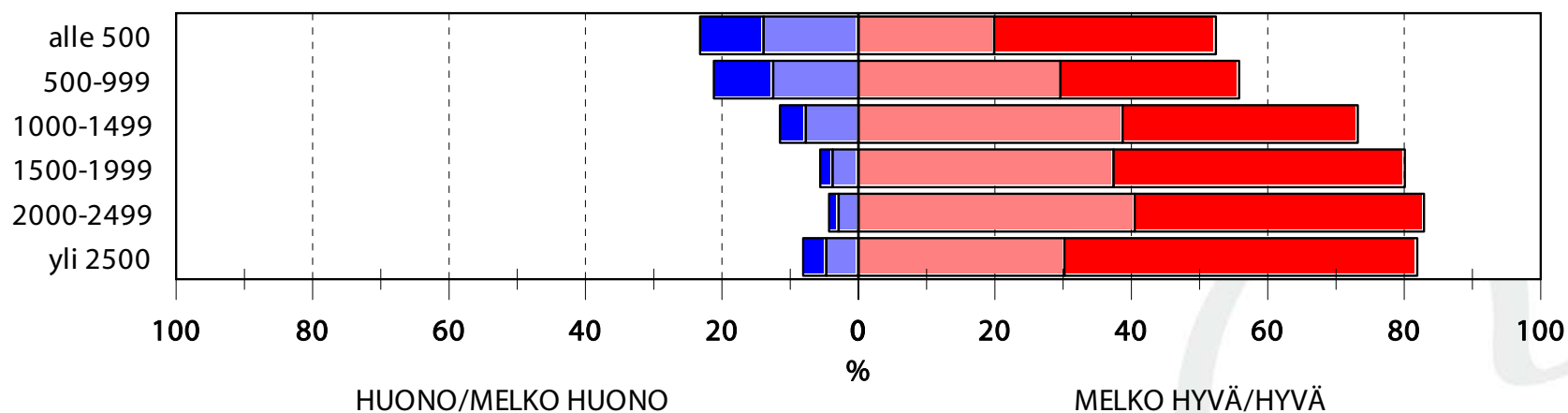
Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa, kuvio 3.

Alueen asukkaiden omat arviot hyvinvoinnistaan maakunnan, seutukunnan, maaseututyypin sekä tilastollisen kuntaryhmittelyn perusteella

Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa, kuvio 2.

Alueen asukkaiden hyvinvoinnin kokonaistilannearviot vastaajan kotitalouden kulutusyksikkökohtaisten nettotulojen mukaan

Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa, kuvio 4.

Arviot hyvinvoinnin muutoksesta 5 vuoden takaisesta kyselyhetkeen ja 5 vuoden päästä tulevaan verrattuna (vuosi 2002 - vuosi 2007 - vuosi 2012)

	% kaikista vastaajista Itä-Suomi (v. 2007)	% kaikista vastaajista Keski-Suomi (v. 2006)
heikkeni ja heikentyy	24	17
säilyi ennallaan, mutta heikentyy	15	9
parantui, mutta heikentyy	6	6
heikentyi ja säilyy ennallaan	9	9
ennallaan nyt ja tulev. (ei muutosta)	26	23
parantui, mutta säilyy ennallaan	8	13
heikentyi, mutta paranee	6	9
säilyi ennallaan, mutta paranee	2	3
parantui ja paranee	4	8

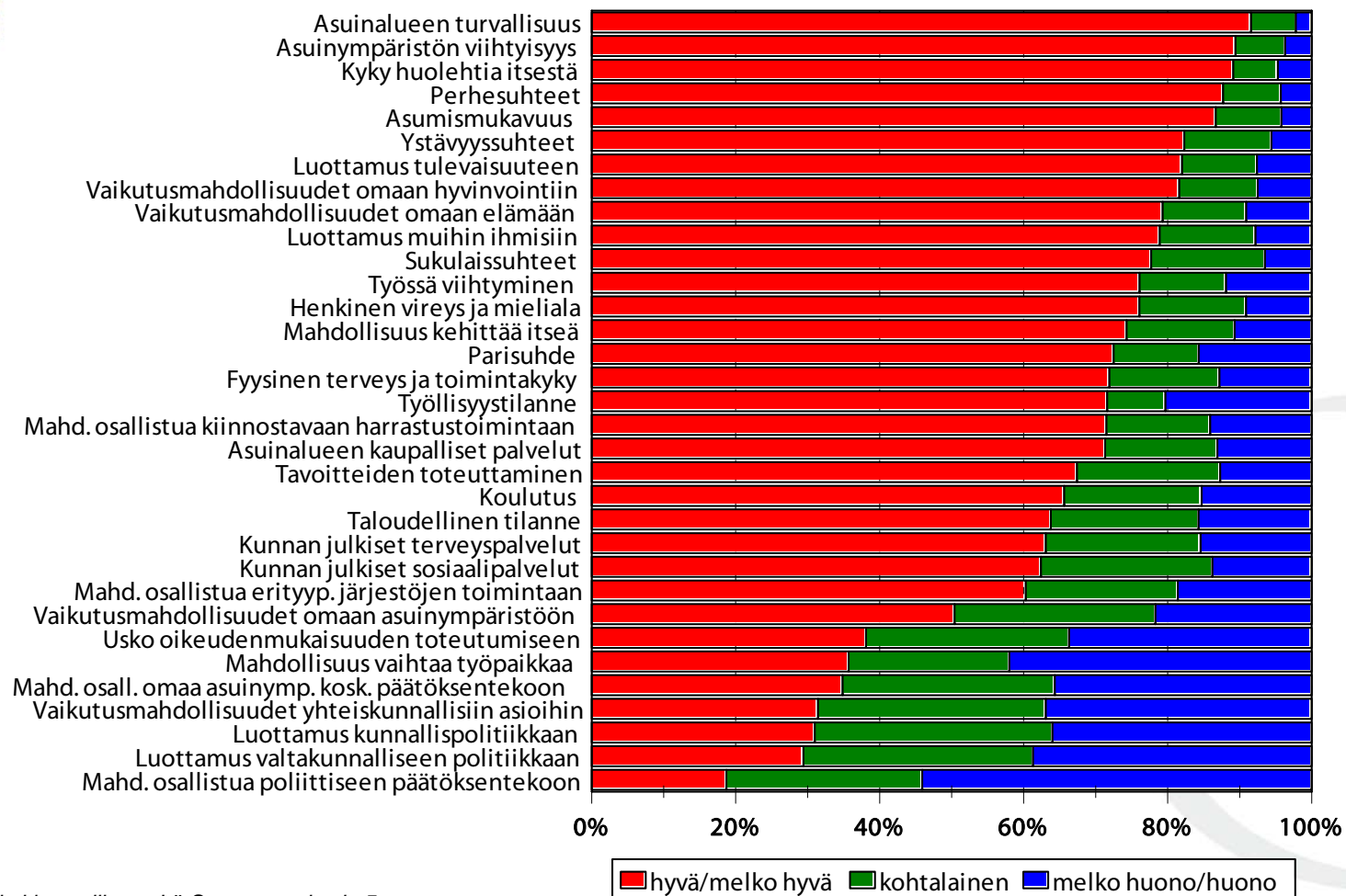
Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa, taulukko 2.

Eri ikäryhmien hyvinvoinnin kokonaistilanne kyselyhetkellä ja viiden vuoden kuluttua

	alle 25v.	25-44v.	45-64v.	65-74v.	yli 74v.
heikkeni tai heikentyy	3,6	5,9	25,1	37,7	54,3
säilyi ennallaan, mutta heikentyy	5,7	6,8	16,3	26,2	16,7
parantui, mutta heikentyy	2,5	2,5	6,6	9,3	3,8
heikentyi ja säilyy ennallaan	12,9	8,6	10,2	5,6	8,1
ennallaan nyt ja tulevaisuudessa	39,4	39,2	24,8	12,4	12,0
parantui, mutta säilyy ennallaan	12,9	12,2	7,3	3,1	1,7
heikentyi, mutta paranee	12,2	8,7	5,0	1,5	1,7
säilyi ennallaan, mutta paranee	6,1	5,6	2,1	0,3	0,4
parantui ja paranee	4,7	10,4	2,7	2,2	1,3

Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa, taulukko 3.

2. TYYTYVÄISYYS ERI ELÄMÄN ALUEISIIN

Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa, kuvio 5.

Eri elämän osa-alueisiin tyytyväisten osuudet (%) eri seutukunnissa

Elämän osa-alue	Joensuu	Juvan	Keski-Karjalan	Koillis-Savon	Kuopion	Mikkelin	Pieksämäen	Pielisen Karjalan	Savonlinnan	Sisä-Savon	Varkauden	Ylä-Savon	Yhteensä
Fyysinen terveys ja toimintakyky (****)	72	69	68	63	78	74	66	70	67	65	71	69	72
Perhesuhteet (*)	90	89	85	78	89	88	91	81	86	93	87	87	88
Ystävyysuhteet (***)	84	92	75	68	83	83	84	77	81	87	84	81	82
Taloudell. tilanne (***)	62	66	50	65	66	63	57	68	63	67	72	62	64
Työllisyystilanne (*)	64	77	75	75	75	71	70	66	71	79	82	73	72
Työssä viihtyminen (**)	68	82	81	76	78	85	72	64	77	72	81	78	76
Mahd.ollisuus vaihtaa työpaikkaa (***)	30	23	21	41	43	46	38	28	31	33	32	36	36
Koulutus (**)	65	65	51	63	72	68	60	60	62	68	74	58	66
Kaupall. palvelut (***)	73	61	43	58	84	72	59	60	70	72	70	69	71
Julkiset terveystalvelut (***)	57	57	59	60	80	60	66	44	60	82	47	65	63
Julkiset sosiaalipalvelut (***)	57	66	63	61	76	58	65	45	57	79	49	66	62
Asumismukavuus (**)	86	93	79	85	88	87	84	85	88	85	87	87	87
Asuinympäristön viihtyisyys (**)	90	97	87	85	92	84	85	84	91	92	92	90	89

Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa, taulukko 4. (1/2)

Syrjäytymisen ja ulkopuolisuuden kokemukset

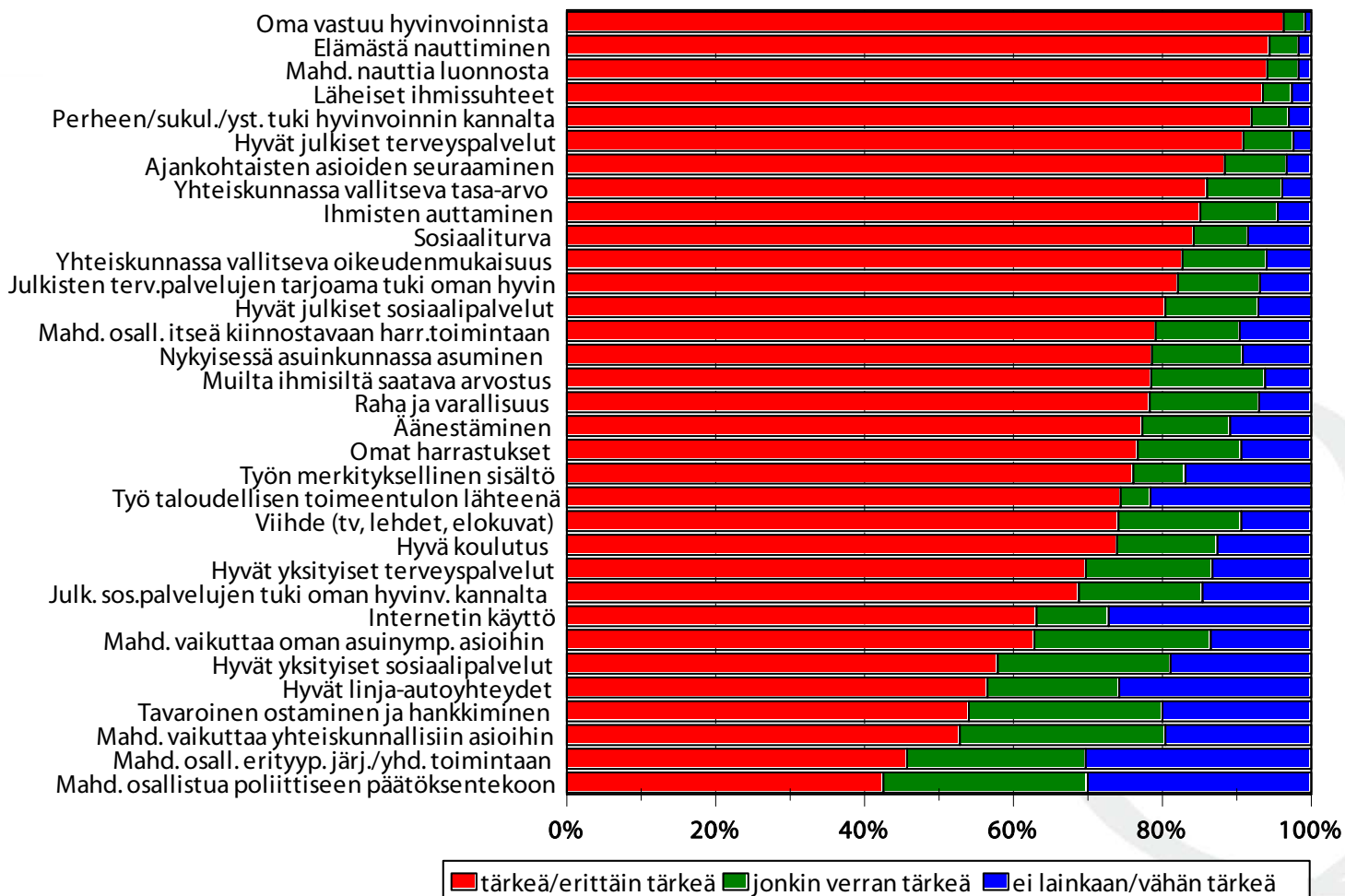
- ♡ 5 prosenttia kokenut itsensä vähintään melko usein syrjityksi tai ulkopuoliseksi
- ♡ Heistä $\frac{3}{4}$ pitää hyvinvointinsa kokonaistilannetta huonona/melko huonona, 45 prosentilla fyysinen terveys huono, 70 prosentilla työtilanne huono ja 60 prosentilla henkinen vireys ja mieliala huono
- ♡ Kokemukset kytkeytyvät heikompaan tyytyväisyyteen kaikilla elämänalueilla

Hyvinvoinnin kokonaistilannearvioiden yhteys (korrelaatio) eri elämänosa-alueilla koettuun tyytyväisyyteen

	korrelaatio hyvinvoinnin kokonaistilanteeseen
Hyvinvoinnin kokonaistila nyt	1
Fyysinen ja henkinen terveys: fyysinen terveys ja toimintakyky, henkinen vireys ja mieliala	0,776
Luottamus omiin mahdollisuuksiin ja tulevaisuuteen: tavoitteet, kehittäminen, luottamus, itsestä huolehtiminen	0,628
Vaikutusmahdollisuudet: oma elämä ja hyvinvointi	0,543
Työ-, koulutus- ja taloustilanne: taloudellinen tilanne, työllisyystilanne, työssä viihtyminen., työn vaihtaminen, koulutus	0,525
Vaikutusmahdollisuudet: oma elämä ja hyvinvointi, asuinympäristö ja yhteiskunta	0,510
Sosiaaliset suhteet ja luottamus: pari-, perhe-, sukulais- ja ystävyyssuhteet, luottamus ihmisiin	0,450
Mahdollisuus osallistua erilaiseen toimintaan: harrastukset, yhdistystoiminta, päätöksentekoon	0,434
Sosiaaliset suhteet: pari-, perhe-, sukulaisuus- ja ystävyyssuhteiden toimivuus	0,407
Vaikutusmahdollisuudet: asuinympäristö ja yhteiskunta	0,357
Asuminen ja ympäristö: viihtyminen asuinalueella, turvallisuus, asumismukavuus	0,313
Luottamus kunnallis- ja valtakunnalliseen politiikkaan sekä oikeudenmukaisuuden toteutumiseen	0,312
Palvelut: julkiset sosiaali- ja terveystalvet, kaupalliset palvelut	0,262

Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa, taulukko 5.

3. ERI ASIOIDEN MERKITYS OMASSA ELÄMÄSSÄ

Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa, kuvio 6.